

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

styczeń-luty-marzec

Nr 46
(1/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSCOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

KAROL BAJDA *Kryminologiczne oraz kryminalistyczne aspekty wybranych form współczesnej przestępczości zorganizowanej w Polsce* | 9

KAROL JUSZKA *Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 25

DOROTA SEMKÓW *Fałsz materialny dokumentu. Aspekty prawne i kryminalistyczne* | 40

KAROLINA PAŁKA *Analiza odpowiedzialności karnej za mowę nienawiści w wybranych porządkach prawnych* | 55

JAN KLUZA *Postępowanie dowodowe w oparciu o art. 168a i art. 168b k.p.k. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 4/18 oraz wniosku Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *Prawo kuratora spadku do wynagrodzenia za czynności podejmowane przed sądem administracyjnym* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model gospodarowania odpadami komunalnymi przez wspólnoty mieszkaniowe* | 108

KATARZYNA KOS *Czy sądy w Polsce mogą nie stosować prawa wtórnie niekonstytucyjnego?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Kościelna osoba prawna jako założyciel spółdzielni socjalnej w wymiarze prawno finansowym* | 154

WOJCIECH GIEMZA *Znaczenie deklaracji interpretacyjnych w międzynarodowym prawie traktatów* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Kapelani na współczesnym polu walki. Wybrane zagadnienia statusu kapelana w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *Koniec arbitrażu? Wokół wyroku TSUE – Slovakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organizacja służby zdrowia w Wojsku Polskim w latach 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Kilka uwag o ochronie zwierząt wykorzystywanych w cyrkach* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Kilka uwag odnośnie do europejskiej reformy obowiązków prospektowych* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Uwarunkowania rozwoju handlu zagranicznego Polski w latach 50. i 60. XX w. Próba realizacji strategii intensywnego i selektywnego rozwoju* | 296

KAROL SKOREK *Teoria kosztów komparatywnych – ujęcie krytyczne* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *Handel i kooperacja przemysłowa RFN z krajami bloku komunistycznego do 1970 r. na tle ekspansji zachodnioniemieckich inwestycji bezpośrednich po II wojnie światowej* | 339

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018r., III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 3 października 2017 r., II SA/Kr 784/17* | 399

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Ustawa o ustanowieniu Święta Chrztu Polski* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Sprawozdanie z konferencji naukowej: XXIII Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Państwo – społeczeństwo – kultura: formalne i nieformalne źródła prawa”* | 419

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Testament Dzierżka z ok. 1190 roku* | 422

Contents

Articles

KAROL BAJDA *Criminological and Forensic Aspects of Selected Forms of Contemporary Organized Crime in Poland* | 9

KAROL JUSZKA *Genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings* | 25

DOROTA SEMKÓW *Material Falsity of the Document. Legal and forensic aspects* | 40

KAROLINA PALKA *The analysis of the hate speech laws in the selected countries* | 55

JAN KLUZA *Evidence proceedings based on art. 168a and art. 168b code of criminal proceeding. Comments on the resolution of the Supreme Court, IKZP 4/18 and the application of the General Prosecutor to the Constitutional Tribunal in case K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *The right to remuneration of curator of the estate for actions taken before the administrative court* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model for the management of waste by the community housing* | 108

KATARZYNA KOS *Are the Polish Courts Able Not to Apply the Secondary Unconstitutional Law?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Church legal person as a founder of social cooperative in financial aspect* | 154

WOJCIECH GIEMZA *The Meaning of Interpretative Declarations in the International Law of Treaties* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Chaplains on the modern battlefield. Selected issues of chaplain's status in the light of international humanitarian law* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *The end of arbitration? Reflections on the CJEU's judgment – Slowakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organization of the health service in the Polish Army in years 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Some comments on the protections for circus animals* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Some Remarks on the European Reform of Prospectus Law* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Conditions of the development of foreign trade in Poland in the 1950s and 1960s. An attempt at implement the strategy of intensive and selective development* | 296

KAROL SKOREK *Theory of comparative costs – critical approach* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *The trade exchange and industrial cooperation of the Federal Republic of Germany with the communist bloc states until 1970 at the background of the expansion of the country's foreign direct investments after the World War II* | 339

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Gloss to the decision of the Supreme Court of 19 October 2018, III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Provincial Administrative Court in Krakow of 3 October 2017, file ref. II SA / Kr 784/17* | 399

Report

ARTUR LIS *Act on the establishment of the Baptism Day of Poland* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Report on the Scientific Conference: XXIII Convention of Cathedrals of the Theory and Philosophy of the Law «State-society-culture: formal and informal sources of law»* | 419

Source text

ARTUR LIS *Testament of Dzierżek from around 1190* | 422

Andrzej Michalik

Kościelna osoba prawna jako założyciel spółdzielni socjalnej w wymiarze prawnofinansowym

Church legal person as a founder of social cooperative in financial aspect

Wprowadzenie

Spółdzielnie socjalne są podmiotami, które zostały na stałe wprowadzone do polskiego systemu prawnego w 2006 roku, kiedy to jej założycielami mogły być jedynie osoby fizyczne¹. Przynależały do nich przede wszystkim grupy należące do kategorii osób wykluczonych tj. osoby z niepełnosprawnością, osoby bezrobotne oraz osoby objęte zatrudnieniem socjalnym (wychodzące z bezdomności, uzależnione od alkoholu i narkotyków, które ukończyły terapię, chore psychicznie, zwalniane z zakładów karnych). Z racji na to, iż stanowili oni znaczący udział załogi spółdzielni socjalnych, czyli 80% całości większość utworzonych w ten sposób spółdzielni socjalnych nie mogła realizować powierzonej im przez ustawodawcę misji związanej z reintegracją społeczną i zawodową swoich członków. Poprzez reintegrację społeczną należy tutaj rozumieć odbudowywanie oraz podtrzymywanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienie właściwych ról społecznych w miejscu zamieszkania lub pracy². Takie działania są istotne zwłaszcza w przypadku osób wykluczonych wychodzących na otwarty rynek pracy, które miały problemy z funkcjonowaniem w lokalnej społeczności. Uzupełnieniem tych działań miało być realizowanie zadań w zakresie reintegracji zawodowej obejmującej odbudowanie i utrzymanie

¹ Art. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, (Dz.U. z 2006, nr 91, poz. 651).

² M. Pleśniak, *Reintegracyjna funkcja spółdzielni socjalnych*, [w:] J. Blicharz (red.), *Trzeci sektor i ekonomia społeczna. Uwarunkowania prawne. Kierunki działań*, Wrocław 2017, s. 227.

aktywności w środowisku pracy³. Niestety z racji na przewagę w zatrudnieniu osób deforyzowanych nie mogły być one w pełni zrealizowane. Wprowadzenie do obrotu gospodarczego spółdzielni socjalnych osób prawnych postulowano już na etapie tworzenia pierwotnej wersji ustawy o spółdzielniach socjalnych, natomiast z racji na opór środowiska i wzorowanie się na włoskich rozwiązaniach w tym zakresie nie zdecydowano się na takie rozwiązanie⁴.

Postulowane w tym zakresie było wprowadzenie możliwości zakładania spółdzielni socjalnych nie tylko przez osoby fizyczne, ale także i osoby prawne. W wyniku zmian wprowadzonych w 2009 roku spółdzielnię socjalną mogły założyć nie tylko organizacje pozarządowe, ale także i kościelne osoby prawne⁵. Pozwoliło to tym podmiotom realizować nie tylko działania związane z reintegracją społeczną i zawodową, ale także i wzmacniać działalność w zakresie autonomii zarządzania przy współudziale osób mających stosowne doświadczenie pochodzących z organizacji pozarządowych czy kościelnych osób prawnych specjalizujących się w działalności pomocowej i charytatywnej. W związku z tym, iż tego typu spółdzielnia jest założona przez osoby prawne, a jedynie zatrudnia osoby wykluczone, które z czasem dopiero zyskują prawa członka pojawiały się wątpliwości czy nie będzie to jedynie sztuczny twór pozwalający na wyłudzenie publicznych środków i kierowanie ich na działalność podmiotów założycielskich. Zabezpieczeniem przed tym ryzykiem stał się wprowadzony przez ustawodawcę obowiązek rozwiązania spółdzielni po upływie 6 miesięcy w przypadku nie zatrudnienia osób z kategorii grup wykluczonych⁶.

Dzięki takiemu rozwiązaniu umożliwiającemu zakładaniu spółdzielni socjalnej przez wybrane osoby prawne stało się również możliwe kapitałowe wzmocnienie takich organizacji. W wyniku tego powstaje odrębny byt prawny dysponujący własną osobowością prawną będący podmiotem praw i obowiązków od momentu uzyskania wpisu do KRS. Mimo tego, iż realizuje on opisane wyżej cele podlega takim samym przepisom jak każdy przedsiębiorca. Może to stanowić pewien problem zwłaszcza w sytuacji, gdy jest to spółdzielnia socjalna osób prawnych, a w skład Zarządu podmiotu wejść wyłącznie osoby zajmujące się działalnością pomocową nienastawioną na zysk jak to jest w przypadku kościelnych osób

---

³ K. Moskaluk-Łągiewczyk, *Status prawny spółdzielni socjalnych*, [w:] L. Garnicki (red.), *Folia Iuridica Wratislaviensis*, Wrocław 2012, s. 162.

⁴ Zob. bliżej Z. Niedbała, *Spółdzielnie osób prawnych i niektóre rodzaje szczególne rodzaje spółdzielni w świetle obowiązującej ustawy i projektowanej ustawy*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005, z. 3, s. 91 i n.

⁵ Art. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz zmianie niektórych innych ustaw. (Dz.U. z 2009, nr 91, poz. 742).

⁶ K. Jaworska, *Spółdzielnie socjalne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2010, nr 11, s. 344.

prawnych. W tym przypadku istotne jest pojawienie się konieczność uzupełnienia ich o osoby mające doświadczenie ekonomiczne pochodzące z sektora pozarządowego podlegającego częściowej ekonomizacji. Mogą one pochodzić przede wszystkim ze stowarzyszeń lub fundacji, które dysponują stosownym doświadczeniem w tym zakresie⁷.

Kolejną niewątpliwą zaletą spółdzielni socjalnych osób prawnych w porównaniu do tych zakładanych przez osoby fizyczne jest poczucie stabilizacji zawodowej. Zanim osoby wykluczone zostaną rzucone na otwarty rynek pracy w tego typu spółdzielni mogą liczyć na szerszą pomoc specjalistów, których zapleczem jest organizacja pozarządowa lub kościelna osoba prawna. Tym samym bardzo ważne jest wsparcie doradcy zawodowego, który pomoże w dopasowaniu stanowiska pracy do kompetencji zawodowych, co nie jest możliwe do realizacji w spółdzielniach prowadzonych przez osoby fizyczne. Nie są to jeszcze w pełni ukształtowani członkowie, lecz raczej pracownicy najemni, którzy dopiero uczą się spółdzielczości. Dzięki temu kościelne osoby prawne mogą integrować lokalne wspólnoty, a wchodząc w kontakt z organizacjami pozarządowymi prowadzić szerszą inkluzję osób wykluczonych. Poprzez grupę mogą one właściwie oddziaływać na zatrudnione tam osoby, ale także kierować pomocą charytatywną szczególnie, gdy jest to niezbędne podczas zwalczania szerokiego wykluczenia społecznego występującego w danych środowisku. Zatrudnienie pracowników w tego typu podmiotach daje szansę na przerwanie konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej⁸.

W przypadku założenia spółdzielni socjalnej przez kościelne osoby prawne mogą pojawić się liczne problemy natury prawnej i podatkowej nie tylko po stronie spółdzielni socjalnej, ale także i osób prawnych będących jej założycielami. Przejawia się to w dość nielicznej grupie spółdzielni gdzie założycielami są wyłącznie kościelne osoby prawne⁹. Niewątpliwie do najważniejszych z nich będzie należał problem reprezentacji osób w organach podczas procedury rejestracyjnej, gromadzenia majątku przez kościelną osobę prawną na założenie spółdzielni oraz tworzenie tej kategorii podmiotów przez fundacje kościelnych osób prawnych. Analiza tej tematyki będzie przedmiotem tego artykułu.

---

⁷ K. Moskaluk-Łągiewczyk, *Status prawny spółdzielni socjalnych...*, s. 160.

⁸ M. Sobczak, *Dwa światy spółdzielni socjalnych w Polsce*, „Ekonomia Społeczna” (2016, nr 2, s. 12.

⁹ Z. Prałat, *Prawne aspekty prowadzenia działalności w formie spółdzielni socjalnej*, Poznań 2015, s. 14.

Kościelne osoby prawne w świetle polskich rozwiązań prawnych

Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt. 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych spółdzielnię socjalną może założyć kościelna osoba prawna¹⁰. Niestety przepisy ustawy nie precyzują, wprost jakie podmioty należy zdefiniować przez pryzmat tego zapisu, co niejako utrudnia takie działanie przy zakładaniu spółdzielni socjalnych. Tym samym, aby dojść do zdefiniowania tego podmiotu należy bezpośrednio odwołać się do norm prawa kanonicznego. Zgodnie z kan. 113 Kodeksu Prawa Kanonicznego przyjmuje się, iż powstają one w wyniku decyzji kompetentnej władzy kościelnej w formie dekretu lub z mocy samego prawa. Celem istnienia kościelnej osoby prawnej winno być realizowanie dzieł pobożności, apostołatu lub miłości czy to duchowej czy materialnej. Zgodnie z kan. 114 par. 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego władza kościelna nie powinna nadawać osobowości prawnej zespołom, które nie dysponują wystarczającymi środkami do realizacji postawionego przed nimi celu. Należy zauważyć, iż w przypadku kościelnych osób prawnych stanowią one zgodnie z kan. 115 zespoły rzeczy lub osób.

W przypadku osób może on być ustanowiony przez 3 osoby tworząc organ kolegialny, gdy decyzje podejmowane są z wzajemnym porozumieniem lub niekolegialny, gdy decyzja podejmowana jest na podstawie właściwych statutów przez wyznaczoną osobę. Z kolei zespół rzeczy stanowi fundację autonomiczną.

Przepisy prawa kanonicznego wyróżniają również publiczną osobę prawną, które są zespołami osób lub rzeczy, które są ustanowione przez kompetentną władzę kościelną, by wykonywały w imieniu Kościoła w oznaczonym dla nich zakresie, zgodnie z przepisami prawa, własne zadania lub im zlecone dla publicznego dobra. Pozostają one w ścisłym związku z działalnością hierarchii kościelnej realizując zadania w jej imieniu związanego z dobrem wspólnym społeczności lokalnej. Zapewnia ona również gwarancję realizacji celów i pełnienia misji pomocowej.

Otrzymanie osobowości prawnej w tym wypadku następuje analogicznie jak w kanonie 113 poprzez nadanie jej z mocy prawa lub decyzją kompetentnej władzy kościelnej. Do publicznych kościelnych osób prawnych otrzymujących osobowość prawną z mocy prawa można zaliczyć diecezje, prowincje oraz regiony kościelne¹¹. Reprezentantem tej osoby na zewnątrz jest osoba, którym

¹⁰ Dz.U. z 2018, poz. 1205 j.t.

¹¹ G. Dzierżoń, *Kontrowersje wokół normatywnego podziału na osoby prawne publiczne i osoby prawne prywatne (kan. 116 kPk)*, „Annales Canonici” 2014, nr 10, s. 50.

takie prawo przyznają prawo powszechne lub własne statuty, zaś w przypadku osób prywatnych wskazują to właściwe statutu (kan. 118), co jest istotne z punktu widzenia zarządzania kościelnymi osobami prawnymi¹².

Ma to o tyle istotne znaczenie, iż w przypadku powstania spółdzielni socjalnej osób prawnych niezbędne jest wyznaczenie osoby reprezentującej taką kościelną osobę prawną już na etapie prac przygotowawczych związanych z czynnościami przedrejestracyjnymi. O ile posiadanie osobowości prawnej nie budzi już prawnych wątpliwości ze względu na zapisy art. 4 Konkordatu¹³, który uznał osobowość prawną wszystkich podmiotów działających na podstawie prawa kanonicznego, o tyle w przypadku reprezentacji nadal istniały pełne wątpliwości. Uporządkowanie prawa do reprezentacji nastąpiło w momencie wypracowania właściwego orzecznictwa SN, w którym uznano właściwą reprezentację parafii przez proboszcza po uzyskaniu zgody władzy zwierzchniej władzy kościelnej¹⁴.

Nawiązując do sposobu przyznania osobowości prawnej kościelnym osobom prawnym na gruncie prawa powszechnego może on nastąpić na kilka sposobów. Jednym z nich jest uznanie takiej osobowości na mocy przepisów ustawy jak ma to miejsce na mocy ustawy w przypadku Konferencji Episkopatu Polski czy kościelnych instytucji naukowych¹⁵. Odmierną formą uzyskania osobowości cywilnoprawnej jest zawiadomienie w trybie administracyjnym odpowiedniego organu władzy publicznej. Dotyczy to przede wszystkim kościelnych osób terytorialnych (np. metropolie, archidiecezje, diecezje, administratury apostołskie, parafie), czy kościelnych osób personalnych (np. Caritas Polska, Caritas diecezjalna, papieskie dzieła misyjne, Ordynariat Polowy, kapituły, parafie personalne, instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, prowincje zakonne). Potwierdzeniem uzyskania takiej osobowości jest odpis powiadomienia z poświadczeniem odbioru przez kompetentny organ¹⁶. Mimo jasno wyznaczonych organów mogących dokonywania stosownego powiadomienia często jest ono dokonywane przez nieupoważnione do tego celu organy,

¹² P. Krawczyk, *Kościelne jednostki organizacyjne jako osoby prawne w świetle prawa kanonicznego i prawa państwowego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 2011, nr 88, s. 221.

¹³ Konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską zawarty dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318).

¹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2004 r., IV CK 108/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 65.

¹⁵ Art. 6 i art. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 380 j.t.).

¹⁶ B. Rakoczy, *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polsce. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 260.

co może prowadzić do nieważności takiej czynności prawnej¹⁷. Alternatywną możliwością jest uzyskanie stosownej osobowości w drodze rozporządzenia właściwego ministra na wniosek uprawnionego organu władzy kościelnej lub w wyniku rejestracji we właściwym rejestrze sądowym¹⁸. Dzięki takiemu rozwiązaniu mogą one uczestniczyć w obrocie prawnym i być reprezentowane przez właściwych przedstawicieli, co jest wsparte opisanym wcześniej orzecznictwem oraz potwierdzonym w najnowszym¹⁹.

Definiowanie kościelnej osoby prawnej w ustawie o spółdzielniach socjalnych nie ogranicza się wyłącznie do kościoła katolickiego. Może być ona z powodzeniem również zastosowana do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, który obok Kościoła Katolickiego posiada, jako jedyny uregulowaną ustawowo kwestię osobowości prawnej jego instytucji zgodnie z właściwą ustawą. Wskazuje ona wprost w art. 6 jakie podmioty posiadają osobowość prawną obejmując swoimi zapisami min. na diecezje, parafie, klasztory, bractwa cerkiewne. Dobrym rozwiązaniem w tym zakresie jest bezpośrednie sprecyzowanie osób odpowiedzialnych za reprezentację tych osób prawnych, dla których w przypadku diecezji jest odpowiednio biskup, parafii proboszcz, zaś klasztoru przełożony. Katalog osób prawnych zawarty w art. 6 nie jest oczywiście zamknięty. Pozostałe podmioty mogą nabyć osobowość prawną w wyniku wniosku Świętego Soboru Biskupów do właściwego organu władzy publicznej²⁰. Zaakcentowanie w art. 8 cytowanej ustawy, iż żadna inna kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej osoby prawnej należy określić, jako właściwe zwłaszcza, gdy kościelne wydawnictwa czy zakłady wytwórcze, handlowe i czy szkoły nie korzystają z własnej osobowości i korzystają z osobowości prawnej podmiotów, które je utworzyły.

Podsumowując wskazać należy, iż pojęcie kościelnej osoby prawnej w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnej jest bardzo szerokie. Dzięki takiemu rozwiązaniu nie występuje dyskryminacja podmiotów, a w procesie tworzenia

---

¹⁷ D. Walencik, *Opinia prawna w sprawie nabycia osobowości prawnej przez dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu z siedzibą w Żarkach*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, nr 3, s. 259-260.

¹⁸ Więcej na temat tych rozwiązań także w stosunku do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego pisze P. Wiśniewski, *Problematyka uzyskania osobowości prawnej w prawie polskim przez kościelne jednostki organizacyjne na przykładzie kościelnych rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych*, „Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL” 2010, z. 1, s. 112-116.

¹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt. IV CSK 312/14, http://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx?ItemSID=17860-57a0abe2-a73c-441d-9691b79a0c36be5c&ListName=Orzeczenia3&Sygnatura=IV+CSK+312%2f14 (dostęp: 20.08.2018).

²⁰ Ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1726 j.t.).

spółdzielni socjalnej osób prawnych mogą uczestniczyć wszystkie podmioty, które mają odpowiedni status prawny.

Reprezentacja kościelnej osoby prawnej podczas procedury rejestracji podmiotu

Powołanie do życia spółdzielni socjalnej przez kościelną osobę prawną, którą zazwyczaj winna być parafia wymaga wyznaczenia organu, który w imieniu parafii, jako podmiotu posiadającego osobowość prawną będzie składał stosowne oświadczenie woli na etapie jej rejestracji podmiotu. Pojawił się wówczas problem czy może on podejmować decyzje o założeniu takiego podmiotu, gdy wprowadza do niego określony majątek, którym dysponuje parafia. Zawarcie wcześniejszej umowy kredytu lub poręczenia celem zabezpieczenia działalności przyszłej spółdzielni socjalnej bez zgody właściwego przełożonego jest z mocy prawa nieważna²¹. Tym samym przez analogię należy uznać, iż dla założenia spółdzielni socjalnej opartej o majątek parafii niezbędna jest wcześniejsza zgoda właściwego przełożonego.

Wątpliwości uzależnienia podjęcia decyzji reprezentacji budzi jednak pod pewnymi względami samo umiejscowienie przepisów prawa kanonicznego w porządku prawnym. Nie zostało ono opublikowane, jak wszystkie inne powszechnie obowiązujące akty prawne zgodnie z art. 87 Konstytucji RP. Tym samym uznać należy, iż stanowi ono wewnętrzny akt prawny Kościoła Katolickiego i powinno stanowić odpowiednik statutu osób prawnych nienakładający obowiązku na nikogo z zewnątrz²². Tym samym proboszcz, jako reprezentant parafii może reprezentować podmiot w interesach zewnętrznych obejmujących również kwestie majątkowe czy gospodarcze w oparciu o prawo kanoniczne powiązane z prawem publicznym. Zaznaczono jednak w orzecznictwie, iż takie działania mogą mieć jedynie wyjątkowy charakter, gdy państwo wyrazi na to zgodę we właściwej ustawie²³. Również w postępowaniu przed sądem administracyjnym prym wiodą przepisy prawa powszechnie obowiązującego stawiając

---

²¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2000 r., sygn. akt. IV CKN 88/00, OSP 2003, z. 9, poz. 115.

²² A. Januchowski *Skuteczność prawa kanonicznego w zakresie reprezentacji osób prawnych Kościoła Katolickiego*, „Rejent” 2007, nr 9, s. 53-55.

²³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2004 r., sygn. akt. IV CK 108/03, OSN Izba Cywilna, 2005, z. 4, poz. 65.

na pierwszym miejscu normy wynikające z ustawy nie zaś prawa kanonicznego²⁴. Tym samym proboszcz, jako osoba umocowana na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego, czyli art. 8 ust. 2 pkt. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej²⁵ może reprezentować parafię w postępowaniu administracyjnym bez odwoływania się do przepisów prawa kanonicznego²⁶.

Przy podejmowaniu odpowiednich czynności prawnych niezbędnych do założenia spółdzielni socjalnych przez kościelne osoby prawne poza identyfikacją właściwego organu istotne jest także zidentyfikowanie osoby pełniącej daną funkcję. Niestety na chwilę obecną organy państwa w tym również i KRS nie dysponuje narzędziami, które pozwolą zidentyfikować osobę pełniącą daną funkcję. Muszą się w tym przypadku opierać jedynie na dokumentach dostarczonych przez kompetentną władzę kościelną. Zatem państwo nie jest w stanie zbadać wewnętrznych działań władzy kościelnej, a zatem naruszenie wewnętrznych norm nie wpływa na skuteczność decyzji podejmowanych przez właściwy organ władzy publicznej. Tym samym dla ochrony interesów innych osób uczestniczących w procesie zakładania spółdzielni socjalnych przez tego typu podmiot jak chociażby organizacje pozarządowe czy też przyszłych kontrahentów istotne wydaje się wprowadzenie rejestru zawierającego podstawowe informacje o kościelnych osobach prawnych w tym także tych dotyczących ich reprezentacji²⁷. Ważnym aspektem w takim przypadku byłaby jego jawność oraz dostępność nie tylko dla urzędów administracji publicznej, ale także i dla każdego podmiotu, który miałby w tym swój interes prawny. Wymagałoby to jednak zdefiniowania kompetencji właściwych organów oraz określenia, w jakim zakresie wymagana byłaby zgoda biskupa w zakresie wykraczających poza zwykły zarząd majątkiem parafii zgodnie z przepisami publicznymi. Z racji na równouprawnienie wszystkich kościołów i związków wyznaniowych niezbędne byłoby rozszerzenie tego rejestru o wszystkie takie podmioty, co wymagałoby znacznego nakładu pracy²⁸. Zwrócić należy jednak uwagę na fakt istnienia w takim rejestrze

²⁴ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 lutego 2016 r., sygn. akt. II OSK 1631/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/57017CAD1A> (dostęp: 18.08.2018).

²⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 380 j.t.

²⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 listopada 2013 r., I SA/Wa 551/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4D9090D8FD> (dostęp: 18.08.2018).

²⁷ A. Januchowski., *Wybrane zagadnienia związane z reprezentacją parafii przez proboszczę na gruncie prawa kanonicznego i polskiego*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2008, t. 11, s. 211-236.

²⁸ M. Tomkiewicz, *Zasada równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych a zakres ich autonomii w zarządzaniu majątkiem na forum externum w Polsce*, „Przegląd Religioznawczy” 2013, nr 4, s. 224.

danych wrażliwych, co winno wymusić ograniczenie do niego dostępu. Nie powinien on jednak dotyczyć danych w zakresie reprezentacji przed organami oraz w trakcie równych postępowań nie tylko sądowych, ale i administracyjnych oraz udzielania reprezentacji czy pełnomocnictw²⁹.

Podsumowując można zauważyć, iż pojęcie kościelnej osoby prawnej w ustawie o spółdzielniach socjalnych ma szeroki charakter. Może obejmować nie tylko podmioty kościoła katolickiego, ale także i innych kościołów i związków wyznaniowych. Ważne jest w tym przypadku uznanie prawa do reprezentacji, które musi być nie tylko zgodne z prawem powszechnym, ale również i prawem wewnętrznym bez umocowania, którego czynności o założeniu spółdzielni socjalnej może być nieważna.

Majątek kościelnych osób prawnych, jako źródło finansowania zakładania spółdzielni socjalnych osób prawnych

Kościoły i związki wyznaniowe posiadające uregulowany stosunek z państwem mogą prowadzić swobodną gospodarkę finansową. Tym samym dzięki uznaniu osobowości prawnej uprawnione są nabywać nieruchomości, zbywać je pozyskiwać darowizny oraz prowadzić działalność o charakterze religijnym, edukacyjnym i opiekuńczym stając się tym samym stroną najróżniejszych umów zgodnie z prawem polskim³⁰. Niestety w przypadku Kościoła Katolickiego, jak i innych kościołów działających w PRL nastąpiło znaczące ograniczenie, jeśli chodzi o majątek, jakim one dysponowały. Dopiero po 1989 roku nastąpiło uregulowanie tej kwestii, a kościoły i związki wyznaniowe zyskały prawną możliwość odzyskiwania utraconych w latach 50 majątków lub uzyskiwania stosowanego odszkodowania za utracone mienie³¹. Niewątpliwie przyspieszenie tego procesu nastąpiło w wyniku decyzji Komisji Majątkowej, która dzięki wypracowanym rozwiązaniom dokonała zwrotu majątku zdecydowanie szybciej niż na drodze sądowej. Mimo działania tego podmiotu część spraw zawisła przed sądami administracyjnymi, które w jednolitej linii orzeczniczej przyznawały prawo do nieruchomości kościelnym osobom prawnym, chyba, że wszczęto postępowania-

²⁹ W. Malesa, A. Wawrzaszek, *Rejestr wyznaniowych osób prawnych-wybrane zagadnienia na przykładzie jednostek kościoła katolickiego*, „Studia z prawa wyznaniowego” 2014, t. 17, s. 299.

³⁰ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008, s. 107-123.

³¹ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. 1989, nr 29, poz. 154 z późn. zm.).

nia o charakterze zwrotowym na rzecz osób, które wcześniej nie były uznane za stronę³².

W wyniku zmian zachodzących systemie prawnym po 1989 roku wypracowano szereg narzędzi, które pozwoliły kościelnym osobom prawnym na pozyskanie majątku, które mogły przeznaczać na wymienione wcześniej cele w tym również i budowanie spółdzielni socjalnych osób prawnych. Niewątpliwie jednym z nich był fundusz kościelny, który był formą rekompensaty przez państwo utraconego przez Kościół Katolicki, ale nie tylko majątku. Może być to traktowana, jako swojego rodzaju preferencja finansowa, która stanowiła bezpośrednio przekazanie środków finansowych konkretnym osobom prawnym³³.

Poza środkami finansowymi kościelna może przekazać na działalność spółdzielni socjalnej również nieruchomości, która może stanowić jej siedzibę. Ma to o tyle, istotne znaczenie, iż zdecydowana większość kościelnych osób prawnych dysponuje niewykorzystanymi nieruchomościami, które mogą być przeznaczone na taki cel nawet za pewną odpłatnością. W tym przypadku można liczyć do zwolnienia ich z podatku VAT na podstawie art. 42 ust. 1 pkt. 10 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług³⁴ pod warunkiem dokonania dokładnej analizy sytuacji prawnej. W takim przypadku to na przekazującym nieruchomości ciąży obowiązek dopilnowania wszelkich formalności przed przekazaniem stosownej nieruchomości. Jest to o tyle istotne, iż spółdzielnia osób prawnych rozpoczynająca działalność ma wiele dodatkowych obowiązków przed rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej³⁵.

Dysponując dochodami własnymi kościelna osoba prawna może również podjąć decyzję o umieszczeniu tych środków na terminowej lokacie bankowej lub zainwestować posiadane środki na giełdzie. Stanowi on dochód z pozostałej działalności gospodarczej kościelnej osoby prawnej. Uzyskane w ten sposób dochody podlegają zwolnieniu na mocy art. 17 ust. 1 pkt 4a i b ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Zwolnieniem można objąć jedynie tą część dochodu, która pochodzi z niegospodarczej działalności statutowej lub jest

---

³² Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 lutego 2017 sygn. akt. II OSK 1376/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/0A3EB6BoFD> (dostęp: 20.08.2018), Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 stycznia 2017 r., sygn. akt. II OSK 921/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B6F30978D9>, (dostęp: 20.08.2018).

³³ T. Stanisławski, *Sposoby finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych*, [w:] D. Walencik (red.), *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy – dyskusje – postulaty*, Katowice–Bielsko-Biała 2009, s. 339-341.

³⁴ Dz.U. z 2017, poz. 1221. j.t.

³⁵ Zob. Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej z Warszawy z dnia 29 maja 2015 r., sygn. akt. IPPP2/4512-757/15-2/MAO, <https://interpretacje-podatkowe.org/nieruchomosci/ipp2-4512-757-15-2-mao>, (dostęp: 20.08.2018).

przeznaczona na cele: kultu religijnego, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, charytatywno-opiekuńcze oraz na konserwację zabytków, prowadzenie punktów katechetycznych, inwestycje sakralne w zakresie: budowy, rozbudowy i odbudowy kościołów oraz kaplic, adaptację innych budynków na cele sakralne, a także innych inwestycji przeznaczonych na punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze. Pozostałe części w tym przeznaczona na założenie spółdzielni socjalnej będą podlegały takiemu opodatkowaniu³⁶.

Należy tym samym wskazać, iż kościelne osoby prawne mają szeroką możliwość wykorzystania swojego majątku do tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych. Wszystko w tym przypadku zależy jednak dobrej woli i chęci osób decyzyjnych, która w ostatnich latach pozostaje jednak nieznaczną.

Zwolnienia podatkowe kościelnych osób prawnych formą rekompensaty związanej z rozdysponowaniem majątku na tworzenie podmiotów spółdzielczych

Innym sposobem pozyskiwania dochodów na działalność kościelnych osób prawnych uzupełniających wydatki związane z tworzeniem spółdzielni socjalnych przez te podmioty jest szeroki katalog zwolnień. Jednym z kategorii zwolnień, z których może taki podmiot skorzystać to ogólne zwolnienie, gdy podmiot zgodnie z art. 17 ust. 4 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych³⁷ prowadzi działalność, której celem statutowym jest działalność naukowa, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów oraz wspierania inicjatyw społecznych obejmujących dobroczynność, pomoc społeczną oraz rehabilitację zawodową i społeczną w częściach przeznaczonych na te cele. Z racji celów, jakie realizuje spółdzielnia socjalna mogą być one przeznaczone na cel jej powołania do życia.

Kolejnym przykładem zwolnienia skierowanym jedynie do kościelnych osób prawnych są zapisy art. 17 ust. 4a cytowanej wyżej ustawy. Tym samym kościelne osoby prawne nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy w zakresie niegospodarczej działalności statutowej. Zwolnione są również z dochody kościelnych osób prawnych z pozostałej działalności, jeśli

³⁶ Indywidualna interpretacja Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 27 lipca 2016 r., sygn. akt. ILPB3/4510-1-213/16-4/JG, <https://interpretacje-podatkowe.org/koscielne-osoby-prawne/ilpb3-4510-1-213-16-4-jg> (dostęp: 20.08.2018).

³⁷ Dz.U. z 2018, poz. 1036, j.t.

przeznaczone są one min. na cele kultu religijnego, kulturalne, odbudowy i rozbudowy kościołów i na tworzenie zakładów charytatywno-opiekuńczych. Mogą one przyjmować formę spółdzielni społecznych osób prawnych, co pozwala kierować te środki bezpośrednio na ich tworzenie. Zwolnienia podatkowe mogą obejmować również działalność pożytku publicznego prowadzoną przez kościelne osoby prawne, gdy ich są one zgodne z ich celami statutowymi i nie pochodzą z działalności gospodarczej³⁸.

Niewątpliwie istotnym źródłem dochodu kościelnych osób prawnych są również darowizny osób prawnych i fizycznych. W tym pierwszym przypadku na cele kultu religijnego osoby prawne mogą przeznaczyć zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt. 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych maksymalnie 10% dochodu. Dzięki temu podmioty mogą przeznaczyć określone środki na projekty realizowane przez kościelne osoby prawne. Przy dokonaniu odliczenia tej darowizny należy jednak pamiętać, iż definicję kultu religijnego nie należy utożsamiać z ustawami podatkowymi, jak to robi administracja podatkowa, lecz stosować definicję kultu religijnego znajdującą się w innych aktach prawnych³⁹. Pewne wątpliwości może budzić przekazanie tych środków na tworzenie spółdzielni społecznych, ponieważ wykraczają one poza podstawowy cel istnienia podmiotu. Zastąpić je może przekazanie środków na rzecz działalności pożytku publicznego prowadzoną przez tego typu organizacje, co może być przekazane na tworzenie spółdzielni społecznej⁴⁰.

Analogiczne rozwiązania w zakresie zwolnień funkcjonują również w przypadku osób fizycznych. Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴¹ osoby mogą przekazać maksymalnie 6% rocznego dochodu. Ważne jest zabezpieczenie, aby przekazanie darowizny było odpowiednio udokumentowane dla celów postępowania kontrolnego. Tym samym do obowiązku kościelnej osoby prawnej należy zgodnie z art. 55 ust. 7 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego dokładne zdefiniowanie przeznaczenie otrzymanej darowizny na cele charytatywne w sprawozdaniu, które winno być na tyle przejrzyste, aby nie budziło wątpliwości organów podatkowych. Bowiem jedynie przekazanie osobie fizycznej

---

³⁸ Art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018. Nr 96, poz. 450. j.t.).

³⁹ Zob. Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z 18 listopada 2015 r., sygn. akt. ILPB3/4510-1-386/15-2/JG, <https://interpretacje-podatkowe.org/darowizna/ilpb3-4510-1-386-15-2-jg> (dostęp: 20.08.2018).

⁴⁰ A. Kojadyńska, *Finansowanie kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w Polsce*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2017, nr 4, s. 9.

⁴¹ Dz.U. z 2018, poz. 1509. j.t.

łącznie pokwitowania, a w ciągu dwóch lat również stosownego szczegółowego sprawozdania może stanowić podstawę do stosownego odliczenia wskazując bezpośrednio, kto i na jaki cel otrzymał⁴² zaznaczając przy tym, iż takie dowód nie może być uzupełniany zeznaniami świadków, a więc chociażby osób wystawiających taki dokument⁴³ Orzecznictwo jak i doktryna wskazują, iż tego typu sprawozdanie należy definiować, jako dokument prywatny. Stanowi on element postępowania podatkowego jednak nie jest objęty domniemaniem prawdziwości. Przedstawione w nim dane powinny być na tyle wiarygodne, aby dokonać stosownej weryfikacji wydatkowanej darowizny na konkretne cele charytatywno-opiekuńcze, które nie są ściśle zdefiniowane w art. 39 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego RP. Tym samym organ podatkowy dokonując jego rozstrzygnięcia powinien każdorazowo dokonywać ich klasyfikacji na podstawie konkretnych przepisów⁴⁴. Podobnie orzecznictwo powstało również w stosunku do osób prawnych⁴⁵, gdzie sprawozdanie musi zawierać szczegółowe dane zadania oraz cel zgodny z wytycznymi związane z definiowaniem działalności charytatywno-opiekuńczej⁴⁶.

Kościelne osoby prawne mogą pozyskiwać, jak każdy podmiot posiadający osobowość prawną dodatkowo dotacje i subwencje z budżetu państwa. W przypadku przeznaczenia środków na powołanie do życia spółdzielni socjalnej istotne jest posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego.

Środki rekompensujące wykorzystanie majątku kościelnych osób prawnych na tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych mogą pochodzić

⁴² Świadczy o tym ukształtowana linia orzecznicza Naczelnego Sądu Administracyjnego zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 listopada 2016 r. sygn. akt II FSK 2492/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/76076FEBDE> (dostęp: 20.08.2018); Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 października 2016 r., II FSK 2637/14, Lex nr 2174919; Wyrok NSA z 31 sierpnia 2017 r., sygn. akt. II FSK 2117/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/8FA63187Do> (dostęp: 20.08.2018) oraz powstałe na tej podstawie orzecznictwo WSA zob. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 lutego 2018 r., sygn. akt. VIII SA/Wa 936/17, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B9639E260C> (dostęp: 20.08.2018); Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 listopada 2017 r., sygn. akt. III SA/Wa 2904/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/73AB8FD577>, (dostęp: 20.08.2018).

⁴³ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 stycznia 2011 r., sygn. akt II FSK 1594/09 oraz Wyrok Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia z 22 stycznia 2013 r., sygn. akt II FSK 1072/11, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/>, (dostęp: 20.08.2018).

⁴⁴ Zob. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 października 2013 r., sygn. akt. III SA/Wa 917/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/135873/iii-sa-wa-917-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-w-warszawie/> (dostęp: 20.08.2018).

⁴⁵ Zob. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. akt. II FSK 2906/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/D59336764A> (dostęp: 20.08.2018);

⁴⁶ Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 13 listopada 2013 r., sygn. akt. III SA/Kr 1402/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/C2D2159012>

z oszczędności ze zwolnień dotyczących podatku od nieruchomości przynależących do tych osób prawnych lub zajmowane na podstawie innego tytułu prawnego na cele mieszkalne. Zwolnienie nie obejmuje nieruchomości przeznaczonych na prowadzenie działalności gospodarczej⁴⁷. Uszczegółowienie zwolnienia na cele mieszkaniowe można odnaleźć w art. 55 ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁴⁸ gdzie wskazano, iż dotyczy ono jedynie nieruchomości i ich części przeznaczone na cele mieszkaniowe duchownych i członków zakonu, jeśli są one wpisane do rejestru zabytków, służą, jako internaty przy szkołach, domy zakonne, domy formacyjne czy domy emerytów. Poza tym należy zauważyć, iż kościelne osoby prawne są również zwolnione z podatku od spadków i darowizn oraz opłaty skarbowej w zakresie spadkobrania, zapisu, zasiedzenia, gdy ich przedmiotem pozostają rzeczy i prawa przeznaczone na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą czy są maszynami lub urządzeniami sprowadzonymi z zagranicy. Przepisy cytowanej wyżej ustawy w art. 55 ust. 9 pozwalają na zwolnienie tych rzeczy również z opłat sądowych i notarialnych.

Kościelne osoby prawne mogą prowadzić również zbiórki bez konieczności ich zgłaszania. Mogą być jednak one przeznaczone tylko na cele religijne, kościelną działalność charytatywną i opiekuńczą, naukową i oświatową i wychowawczą czy utrzymanie duchownych i członków zakonu. Warunkiem jest przeprowadzenie takich zbiórek zgodnie z art. 57 cytowanej ustawy jedynie na obszarze działania kościelnych osób prawnych. Niestety środki te nie mogą być przeznaczone na cele związane z założeniem spółdzielni socjalnej⁴⁹.

Dokonując przeglądu zwolnień podatkowych przysługujących kościelnym osobom prawnym można zauważyć, iż jest on niezwykle szeroki. Tym samym wykorzystanie części majątku kościelnych osób prawnych na tworzenie spółdzielni socjalnych nie stanowi istotnego ubytku w nich posiadaniu, a jako takie nie może być podstawą odmowy udziału w procesie zakładania podmiotów spółdzielczości socjalnej osób prawnych.

---

⁴⁷ Zob. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 18 lipca 2013 r., sygn. akt. I SA/Wr 246/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/164297/i-sa-wr-246-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-we-wroclawiu/> (dostęp: 20.08.2018).

⁴⁸ Dz.U. z 2018, poz. 380. j.t.

⁴⁹ J. Krukowski, *Podstawy prawne finansowania działalności instytucji kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w Polsce na początku XXI wieku*, „Teka Komisji Prawnej OL PAN” 2009, nr 2, s. 60.

Działalność gospodarcza i organizacyjna kościelnych osób prawnych sposobem alternatywnym sposobem budowania kapitału na tworzenie spółdzielni socjalnych

Parafie mogą również prowadzić działalność poprzez inne podmioty. Mogą być to różnego rodzaju wydawnictwa, zakłady wytwórcze czy usługowe. Zgodnie z przyjętymi normami stanowią one odrębne kościelne osoby prawne. W sytuacji, gdy dysponują własnym majątkiem i odrębnością strukturalną zgodnie z art. 55 ust. 8 cytowanej wyżej ustawy mogą być uznane za odrębny podmiot prowadzony w dowolnej formie prawnej. Środki przez nie wygenerowane stanowią dochód założyciela i mogą być przeznaczone na dowolne cele w tym na zakładanie spółdzielni socjalnej⁵⁰. Działalność ta obejmować może również podmioty świadczące działalność charytatywno-opiekuńczą. Może być ona definiowana, jako działalność szpitalna o charakterze odpłatnym lub nieodpłatnym. W takim przypadku środki uzyskane przez te osoby prawne muszą być skierowane bezpośrednio na działalność statutową, chociaż podmiot może również uzyskiwać środki na ten cel z darowizny osób prawnych⁵¹. Podmioty te zobowiązane są do prowadzenia pełnej dokumentacji. Z racji tego, iż w związku z decyzją administracji skarbowej mogą być uznane za odrębny podmiot jest, więc podmiotem działającym w ramach kościelnej osoby prawnej nie zaś kościelną osobą prawną. Tym samym nie obejmuje ją zwolnienie wynikające z art. 17 ust. 1 pkt 4a lit. a ustawy podatkowej od osób prawnych, co potwierdza decyzje podejmowane przez administrację skarbową⁵².

W związku z uznaniem osobowości prawnej przez władze publiczne parafie na wkład finansowy na tworzenie spółdzielni socjalnej mogą wykorzystać również środki z własnej działalności gospodarczej. Można tu za przykład podać dzierżawę nieruchomości, czy ruchomości. W przypadku nieruchomości podjęcie decyzji o sprzedaży nieruchomości przynależnej parafii wymaga zgody właściwego biskupa. Sama decyzja podjęta przez proboszcza w formie podpisania

⁵⁰ P. Kozak, *Aktywna społeczność dla ekonomii społecznej*, Warszawa 2016, s. 13.

⁵¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt. I SA/Kr 1402/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/C2D2159012> (dostęp: 20.08.2018).

⁵² Interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 20 czerwca 2018 r., 0111-KDIB1-2.4010.152.2018.2.MM, <https://interpretacje-podatkowe.org/koscielne-osoby-prawne> (dostęp: 20.08.2018)

właściwej umowy czyni ją nieważną⁵³. Zupełnie odmienne jest w przypadku czynności nieprzekraczających prawa zwykłego zarządu, jak chociażby wydzierżawienie nieruchomości, z której pożytki mogą być czerpane na założenie spółdzielni socjalnej. Wówczas nie wymaga to zgody kompetentnej władzy kościelnej i jest w kompetencji właściwego proboszcza⁵⁴. Przeciwnego zdania jest część kanonistów, którzy wskazują, iż dla tej czynności niezbędne jest stosowne zezwolenie, chociaż nie jest ono zabezpieczone sankcją nieważności⁵⁵.

Część parafii poza opisanymi wyżej sposobami pozyskiwania środków na założenie spółdzielni socjalnej może zdecydować się na podjęcie działalności gospodarczej. Może ona chociażby wynajmować pokoje w okresach wakacyjnych lub prowadzić inną działalność gospodarczą, do której jest organizacyjnie przygotowana. Taka działalność nie jest jednak zwolniona z podatków, lecz obarczona jest takim samym reżimem prawnym, jak w przypadku typowego przedsiębiorcy⁵⁶. Może to stanowić pewne obciążenie dla niedoświadczonych władz kościelnych zarządzających parafią, zaś winno być rozważone zwłaszcza, gdy kościelna osoba prawna myśli poważnie o udziale w tworzeniu spółdzielni socjalnej osób prawnych. Ma to związek z tym, iż stanowić to może istotne źródło finansowania zakładania spółdzielni przez kościelną osobę prawną.

Istotnym argumentem przemawiającym za podjęciem działalności gospodarczej przez kościelne osoby prawne jest nabycie wiedzy i doświadczenia w zakresie rejestracji podmiotu i prowadzenia samej działalności zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa podatkowego. Dzięki temu podczas zakładania spółdzielni socjalnej mogą one uniknąć wielu błędów skutkujących chociażby utratą płynności finansowej przez podmiot spółdzielczy.

Tym samym uznać należy, iż działalność gospodarcza może być nie tylko alternatywą pozyskiwania środków na działalność gospodarczą, ale przede wszystkim sposobem na zbieranie doświadczeń niezbędnych do realizacji procesu zakładania spółdzielni. Należy tym samym wspierać taką aktywność,

---

⁵³ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2008 r., sygn. akt. III CZP 122/08, „Biuletyn Sądu Najwyższego” 2008, nr 12, poz. 7.

⁵⁴ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie, sygn. akt. I ACz 304/13, [https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/\\$N/15200000000503_I_ACz_000304_2013_Uz_2013-03-12_001](https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/$N/15200000000503_I_ACz_000304_2013_Uz_2013-03-12_001) (dostęp: 20.08.2018).

⁵⁵ R.T. Kennedy, [w:] J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green (red.), *New commentary on the Code of Canon Law*, Mahwah 2000, s. 1483 i 1486.

⁵⁶ Indywidualna interpretacja Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2016 r., sygn. akt. ILPB4/4510-1-48/16-2/DS., <https://interpretacje-podatkowe.org/sprawozdania-finansowe/ilpb4-4510-1-48-16-2-ds> (dostęp: 20.08.2018).

mimo, iż jest ona obciążona licznymi obowiązkami o charakterze prawnym i podatkowym.

Fundacja kościelnej osoby prawnej, jako sposób na usprawnienie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwijanie sektora spółdzielni socjalnej

Pewnym usprawnieniem tworzenia spółdzielni socjalnej bezpośrednio przez parafie przy braku wystarczającego doświadczenia w tym zakresie może być powołanie do życia fundacji, która posiada status kościelnej osoby prawnej. Wówczas przy tworzeniu spółdzielni socjalnej ma zastosowanie inna procedura, która zakłada, iż spółdzielnię socjalną zakłada organizacja pozarządowa nie zaś kościelna osoba prawna⁵⁷. W takim przypadku niewątpliwą korzyścią jest wykorzystanie szerszego katalogu dofinansowania oferowanego przez instytucje pośredniczące oraz szerszy nadzór, co wynika bezpośrednio z art. 58 ust. 3 ustawy o stosunku państwa do kościoła. Daje to również możliwość nawiązania bliższej współpracy z sektorem organizacji pozarządowych przy tworzeniu spółdzielni socjalnych osób prawnych oraz wzajemną wymianę doświadczeń. Takie rozwiązania mogą być stosowane również analogicznie przez inne kościoły i związki wyznaniowe⁵⁸.

Inną możliwością pozyskania środków na tworzenie spółdzielni, która nie jest w pełni dostępna dla kościelnych osób prawnych nieposiadających statusu fundacji jest uzyskanie kredytu lub pożyczki z lokalnego funduszu lub pozyskanie właściwych środków z funduszy unijnych. W przypadku fundacji kościelnych osób prawnych istnieje szeroki katalog programów operacyjnych⁵⁹.

Tworzenie spółdzielni socjalnej przez fundację będącą kościelną osobą prawną posiada jeszcze jedną zaletę. Może ona korzystać ze wsparcia finansowego budowanego w ramach instytucji wsparcia organizacji pozarządowych, do czego nie

⁵⁷ J. Blicharz, *Fundacje. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2016, s. 23.

⁵⁸ Zob. bliżej: ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. Nr 73, poz. 324 z późn. zm.), ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. Nr 97, poz. 479 z późn. zm.), Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480 z późn. zm.), Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481 z późn. zm.) ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482 z późn. zm.), Ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 251 z późn. zm.).

⁵⁹ A. Jurek, *Spółdzielnia socjalna osób prawnych*, Lublin 2015, s. 5.

miałyby prawa parafia. Dodatkowym argumentem przemawiającym za zastosowaniem tego rozwiązania byłyby możliwość skorzystania ze środków unijnych na szkolenia dla kadr tych organizacji. Tym samym pracownicy takiej fundacji mogliby zyskać wiedzę w zakresie prawa spółdzielczego, ekonomii, zarządzania oraz marketingu tak, aby efektywnie zarządzać założoną w przyszłości spółdzielnią socjalną⁶⁰. Jednym z takich narzędzi finansowego wsparcia może być Europejski Fundusz Społeczny, który stanowi podstawowe poza krajowymi środkami podstawowe źródło wsparcia w zakresie podnoszenia kompetencji osób chcących założyć spółdzielnię socjalną. Do tej kategorii należy zaliczyć nie tylko osoby wykluczone, ale także i przedstawicieli osób prawnych, które chcą skorzystać ze szkoleń lub doradztwa w zakresie finansowym, księgowym prawnym czy ekonomicznym⁶¹.

Poza środkami krajowymi do tworzenia spółdzielni socjalnej przez kościelne osoby prawne posiadające status fundacji można wykorzystać również fundusze unijne. Jak wspomniano wcześniej kościelne osoby prawne posiadają ograniczony dostęp do tych funduszy. Wynikać to może jednak nie tylko z ograniczenia listy beneficjentów, ale także i niewłaściwej interpretacji przepisów prawa. O ile w tym pierwszym przypadku nie ma możliwości odwoławczych o tyle w przypadku negatywnej oceny danego projektu można złożyć skargę do sądu administracyjnego. W efekcie projekty mogą być weryfikowane pod względem obiektywności, rzetelności i zgodności z prawem powszechnie obowiązującym oraz wewnętrznym obejmującym regulaminy oceny, a konsekwencji jednostka może otrzymać środki na realizację danego projektu finansowanego z programów regionalnych⁶² jak i o zasięgu krajowym. Nadmienić jednak należy, iż ocena sądowa może dotyczyć jedynie procedury oceny nie zaś jej merytorycznego aspektu dokonanej przez ekspertów powołanych przez instytucję rozpisującą konkurs. W części programów pojawił się również problem nie doprecyzowania kategorii organizacji. Przyjęto w nich, iż organizacją pozarządową nie jest kościelna osoba prawna. Tym samym wykluczono z udziału o uzyskania wsparcia na rozwijanie spółdzielni socjalnych partnerstwa w skład, których wchodzi między innymi parafie. Dopiero po zaskarżeniu części decyzji do sądów administracyjnych i po dokonaniu kontroli części odrzuconych projektów zmieniono przepisy, które

---

⁶⁰ A. Cąkała, *Ekonomia Społeczna. Vademecum Spółdzielni Socjalnej*, Poznań 2009, s. 17

⁶¹ E. Machowska, *Europejski Fundusz Społeczny jako źródło finansowania spółdzielni socjalnych-studium przypadku*, „Nierówności społeczne, a wzrost gospodarczy” 2016, nr 48, s. 407.

⁶² Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 394/18, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-394-18/srodki_unijne/1b1f8b2.html (dostęp: 20.08.2018)., Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 373/18, www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-373-18/srodki_unijne/a044fd.html (dostęp: 20.08.2018).

pozwoły na pozyskanie środków unijnych na tego typu przedsięwzięcia uznając definicję organizacji pozarządowych zdefiniowanych w przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁶³.

Podsumowując można wskazać, iż istnieje fundacji kościelnej osoby prawnej daje wiele możliwości pozyskania środków na założenie spółdzielni socjalnej osób prawnych. Wskazać tutaj należy zwłaszcza na programy finansowane ze środków europejskich dedykowanych organizacjom pozarządowym. Posiadanie statusu fundacji pozwala nadto na nawiązanie bliższej współpracy z sektorem pozarządowym, a przez to dzielenie się dobrymi praktykami w zakładaniu spółdzielni celem uniknięcia ewentualnych błędów oraz pozyskaniem możliwości finansowania takich przedsięwzięć z kilku źródeł.

Zakończenie

Kościelne osoby prawne zostały zdefiniowane w ustawie o spółdzielniach socjalnych, jako jeden z podmiotów mogących samodzielnie zakładać spółdzielnie socjalne osób prawnych. Mogą one tworzyć tego typu spółdzielnie samodzielnie lub w porozumieniu z innymi organizacjami. W przypadku dysponowania przed kościelne osoby prawne własnym majątkiem takie działania są zdecydowanie łatwiejsze, co jednak nie wyklucza inicjowania takiej aktywności przez inne podmioty nieposiadające wystarczających środków. Tutaj istotne staje się podjęcie działalności gospodarczej przez parafie celem pozyskiwania środków na założenie spółdzielni lub założenie fundacji, która ma zdecydowanie więcej możliwości w zakresie pozyskania środków zewnętrznych na ten cel oraz daje szansę na wymianę doświadczeń między organizacjami w tym tymi, które mają szeroką wiedzę w zakresie budowania sektora spółdzielczości socjalnej.

Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż przepisy prawa powszechnie obowiązującego ułatwiają kościelnym osobom prawnym zakładanie spółdzielni socjalnych przez kościelne osoby prawne. Na uwagę zasługuje niewątpliwie przyznania osobowości prawnej kościelnym osobom prawnym oraz rozstrzygnięcie wątpliwości w zakresie podejmowania czynności przez reprezentantów kościelnych osób prawnych w trakcie prowadzenia procedury rejestracyjnej. Dodatkowo istotnym wsparciem są zwolnienia podatkowe przypisane kościelnym

---

⁶³ Zob. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt. I SA/Ke 506/17, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-ke-506-17/srodki_unijne/2454ff1.html (dostęp: 20.08.2018).

osobom prawnym w zakresie podatku od osób prawnych czy podatków i opłat lokalnych, które mogą niwelować tym podmiotom przekazanie części majątku na tworzenie tego typu organizacji.

Mimo takich udogodnień niewiele kościelnych osób prawnych decyduje się na samodzielne powoływanie do życia spółdzielni socjalnych osób prawnych. Wynikać to może nie tyle z ograniczeń jakie stawiają przed nimi przepisy prawa, ale przede wszystkim z obaw władz tych podmiotów lub nie posiadania pełnej wiedzy na temat funkcjonowania tych podmiotów. Może to zniwelować jedynie aktywny udział innych podmiotów sektora ekonomii społecznej, które mogą w ramach wspólnych projektów przekazywać dobre praktyki w zakresie tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych.

Bibliografia

Akty normatywne

- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 380 j.t.).
- Ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1726 j.t.).
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018, poz. 1509 j.t.).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2018, poz. 1036 j.t.).
- Konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską zawarty dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318).
- Ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 324 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018. Nr 96, poz. 450. j.t.).
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2017, poz. 1221. j.t.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018, poz. 1205 j.t.).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006, nr 91, poz. 651).

Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009, nr 91, poz. 742).

Orzecznictwo sądowe

Uchwała SN z dnia 19 grudnia 2008 r., sygn. akt. III CZP 122/08, „Biuletyn Sądu Najwyższego” 2008, nr 12, poz. 7.

Wyrok SN z dnia 24 marca 2004 r., IV CK 108/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 65.

Wyrok SN z dnia 24 marca 2004 r., sygn. akt. IV CK 108/03, OSN Izba Cywilna, 2005, z. 4, poz. 65.

Wyrok SN z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt. IV CSK 312/14, http://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx?ItemSID=17860-57a0abe2-a73c-441d-9691b79a0c36be5c&ListName=Orzeczenia3&Sygnatura=IV+CSK+312%2f14 (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok SN z dnia 27 lipca 2000 r., sygn. akt. IV CKN 88/00, OSP 2003, z. 9, poz. 115.

Wyrok NSA z dnia 5 stycznia 2011 r., sygn. akt II FSK 1594/09, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia z 22 stycznia 2013 r., sygn. akt II FSK 1072/11, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. akt. II FSK 2906/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/D59336764A> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia 17 stycznia 2017 r., sygn. akt. II OSK 921/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B6F30978D9>, (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia 22 lutego 2017 sygn. akt. II OSK 1376/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/oA3EB6BoFD> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia 25 października 2016 r., II FSK 2637/14, Lex nr 2174919.

Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2016 r. sygn. akt II FSK 2492/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/76076FEBDE> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok NSA z dnia 5 lutego 2016 r., sygn. akt. II OSK 1631/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/57017CAD1A> (dostęp: 18.08.2018).

Wyrok NSA z 31 sierpnia 2017 r., sygn. akt. II FSK 2117/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/8FA63187Do> (dostęp: 20.08.2018)

Wyrok WSA w Kielcach z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt. I SA/Ke 506/17, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-ke-506-17/srodki_unijne/2454ff1.html (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok WSA w Krakowie z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt. I SA/Kr 1402/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/C2D2159012> (dostęp: 20.08.2018).

- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 394/18, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-394-18/srodki_unijne/1b1f8b2.html (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lutego 2018 r., sygn. akt. VIII SA/Wa 936/17, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B9639E260C> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 listopada 2017 r., sygn. akt. III SA/Wa 2904/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/73AB8FD577>, (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 października 2013 r., sygn. akt. III SA/Wa 917/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/135873/iii-sa-wa-917-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-w-warszawie/> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 listopada 2013 r., I SA/Wa 551/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4D9090D8FD> (dostęp: 18.08.2018).
- Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 18 lipca 2013 r., sygn. akt. I SA/Wr 246/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/164297/i-sa-wr-246-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-we-wroclawiu/> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 373/18, www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-373-18/srodki_unijne/ao44fd.html (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Kielcach z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt. I SA/Ke 506/17, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-ke-506-17/srodki_unijne/2454ff1.html (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt. I SA/Kr 1402/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/C2D2159012> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 394/18, http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-394-18/srodki_unijne/1b1f8b2.html (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lutego 2018 r., sygn. akt. VIII SA/Wa 936/17, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B9639E260C> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 listopada 2017 r., sygn. akt. III SA/Wa 2904/15, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/73AB8FD577>, (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 października 2013 r., sygn. akt. III SA/Wa 917/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/135873/iii-sa-wa-917-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-w-warszawie/> (dostęp: 20.08.2018).
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 listopada 2013 r., I SA/Wa 551/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4D9090D8FD> (dostęp: 18.08.2018).
- Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 18 lipca 2013 r., sygn. akt. I SA/Wr 246/13, <https://www.lexlege.pl/orzeczenie/164297/i-sa-wr-246-13-wyrok-wojewodzki-sad-administracyjny-we-wroclawiu/> (dostęp: 20.08.2018).

Wyrok WSA w Krakowie z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt. I SA/Kr 373/18, ww.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-sa-kr-373-18/srodki_unijne/a044fd.html (dostęp: 20.08.2018).

Postanowienie WSA w Krakowie z dnia 13 listopada 2013 r., sygn. akt. III SA/Kr 1402/13, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/C2D2159012>, (dostęp: 20.08.2018).

Postanowienie SA w Krakowie, sygn. akt. I ACz 304/13, [https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/\\$N/15200000000503_I_ACz_000304_2013_Uz_2013-03-12_001](https://orzeczenia.ms.gov.pl/content/$N/15200000000503_I_ACz_000304_2013_Uz_2013-03-12_001) (dostęp: 20.08.2018).

Orzecznictwo organów administracji publicznej

Indywidualna interpretacja Dyrektora IS w Poznaniu z dnia 27 lipca 2016 r., sygn. akt. ILPB3/4510-1-213/16-4/JG, <https://interpretacje-podatkowe.org/koscielne-osoby-prawne/ilpb3-4510-1-213-16-4-jg> (dostęp: 20.08.2018).

Indywidualna interpretacja Dyrektora IS w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2016 r., sygn. akt. ILPB4/4510-1-48/16-2/DS., <https://interpretacje-podatkowe.org/sprawozdania-finansowe/ilpb4-4510-1-48-16-2-ds> (dostęp: 20.08.2018).

Interpretacja indywidualna Dyrektora IS w Poznaniu z 18 listopada 2015 r., sygn. akt. ILPB3/4510-1-386/15-2/JG, <https://interpretacje-podatkowe.org/darowizna/ilpb3-4510-1-386-15-2-jg> (dostęp: 20.08.2018).

Interpretacja indywidualna Dyrektora IS z Warszawy z dnia 29 maja 2015 r., sygn. akt. IPPP2/4512-757/15-2/MAO, <https://interpretacje-podatkowe.org/nieruchomosci/ipp2-4512-757-15-2-mao>, (dostęp: 20.08.2018).

Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 20 czerwca 2018 r., 0111-KDIB1-2.4010.152.2018.2.MM, <https://interpretacje-podatkowe.org/koscielne-osoby-prawne> (dostęp: 20.08.2018).

Literatura

Cąkała A., *Ekonomia Społeczna. Vademecum Spółdzielni Socjalnej*, Poznań 2009.

Dzierżoń G., *Kontrowersje wokół normatywnego podziału na osoby prawne publiczne i osoby prawne prywatne (kan. 116 kP)*, „Annales Canonici” 2014, nr 10.

Januchowski A., *Skuteczność prawa kanonicznego w zakresie reprezentacji osób prawnych Kościoła Katolickiego*, „Rejent” 2007, nr 9.

Januchowski A., *Wybrane zagadnienia związane z reprezentacją parafii przez proboszcza na gruncie prawa kanonicznego i polskiego*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2008, t. 11.

Jaworska K., *Spółdzielnie socjalne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2010, nr 11.

Jurek A., *Spółdzielnia socjalna osób prawnych*, Lublin 2015.

- Kennedy R.T, [w:] J.P. Beal, J.A. Coriden, T.J. Green (red.), *New commentary on the Code of Canon Law*, Mahwah 2000.
- Kojadyńska A., *Finansowanie kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w Polsce*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2017, nr 4.
- Krawczyk P., *Kościelne jednostki organizacyjne jako osoby prawne w świetle prawa konicznego i prawa państwowego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 2011, nr 88.
- Kozak P., *Aktywna społeczność dla ekonomii społecznej*, Warszawa 2016.
- Krukowski J., *Podstawy prawne finansowania działalności instytucji kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w Polsce na początku XXI wieku*, „Teki Komisji Prawnej OL PAN” 2009, nr 2.
- Krukowski J., *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008.
- Machowska E., *Europejski Fundusz Społeczny jako źródło finansowania spółdzielni społecznych-studium przypadku*, „Nierówności społeczne, a wzrost gospodarczy” 2016, nr 48.
- Malesa W., Wawrzaszek A., *Rejestr wyznaniowych osób prawnych-wybrane zagadnienia na przykładzie jednostek kościoła katolickiego*, „Studia z prawa wyznaniowego” 2014, t. 17.
- Niedbała Z., *Spółdzielnie osób prawnych i niektóre rodzaje szczególne rodzaje spółdzielni w świetle obowiązującej ustawy i projektowanej ustawy*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005, z. 3.
- Pleśniak M., *Reintegracyjna funkcja spółdzielni społecznych*, [w:] J. Blicharz (red), *Trzeci sektor i ekonomia społeczna. Uwarunkowania prawne. Kierunki działań*, Wrocław 2017.
- Prałat Z., *Prawne aspekty prowadzenia działalności w formie spółdzielni społecznej*, Poznań 2015.
- Rakoczy B., *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polsce*. Komentarz, Warszawa 2008.
- Sobczak M., *Dwa światy spółdzielni społecznych w Polsce*, „Ekonomia Społeczna” 2016, nr 2.
- Stanisławski T., *Sposoby finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych ze środków publicznych*, [w:] D. Walencik (red.). *Prawo wyznaniowe w Polsce (1989-2009). Analizy – dyskusje – postulaty*, Katowice–Bielsko-Biała 2009.
- Tomkiewicz M., *Zasada równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych a zakres ich autonomii w zarządzaniu majątkiem na forum externum w Polsce*, „Przegląd Religioznawczy” 2013, nr 4.

Walencik D., *Opinia prawna w sprawie nabycia osobowości prawnej przez dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu z siedzibą w Żarkach*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2011, nr 3.

Wiśniewski P., *Problematyka uzyskania osobowości prawnej w prawie polskim przez kościelne jednostki organizacyjne na przykładzie kościelnych rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych*, „Roczniki Wydziału Nauk Prawych i Ekonomicznych KUL” 2010, z 1.

Streszczenie

Spółdzielnia socjalna jest istotnym elementem systemu walki z wykluczeniem społecznych. Mogą być one zakładane nie tylko przez osoby fizyczne, ale również przez osoby prawne: stowarzyszenia, fundacje i kościelne osoby prawne. Głównym celem artykułu jest przybliżenie tworzenia tych podmiotów właśnie przez te ostatnie podmioty. Z racji na niewielkie zainteresowanie kościelnych osób prawnych realizacją tego typu projektów społecznych w artykule zawarto informacje na temat procedury powstania spółdzielni socjalnej osób prawnych, których założycielami są kościelne osoby prawne oraz korzyści z ich istnienia dla lokalnej społeczności. Dodatkowo opisano w nim także kategorie zwolnień jakie przysługują kościelnym osobom prawnym, które stanowią swojego rodzaju rekompensatę przy przeznaczeniu części majątku własnego kościelnych osób prawnych na rzecz tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych.

SŁOWA KLUCZOWE: kościelna osoba prawna, spółdzielnia socjalna osób prawnych. ekonomia społeczna, system podatkowy, zwolnienia podatkowe kościelnych osób prawnych

Summary

Social cooperative is important element of support social inclusion in many local communities. It can be organized by foundations, local societies and church legal persons.. For the last 6 years in Poland only few church legal persons decided to establish social cooperatives so to develop this activity in the article author present not only basic information about law procedures of creating social cooperatives but also tax solutions which can support this process in the future. To develop social cooperative movement church legal persons should also cooperate with non-governmental organizations. This sector has large experience in such social projects which description reader will also find in this article.

KEY WORDS: Church legal person, social cooperative, social economy, tax legal system, tax exemption for church legal person

Nota o autorze:

Andrzej Michalik, dr, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, główne dziedziny zainteresowań naukowych: prawo gospodarcze, prawo spółdzielcze, prawo podatkowe, e-mail: andrzejmichalik66@wp.pl